

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗИНА

ПРОГРАМА
атестаційного екзамену «Порівняльна політика»
для студентів спеціальності 052 «Політологія»
освітня програма «Політологія»

Затверджено на засіданні Вченої ради
філософського факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
протокол № 9 від 26 квітня 2024 р.

Голова Вченої ради філософського факультету

Іван КАРПЕНКО

Харків 2024

Програма складається з питань за базовими дисциплінами, які вивчалися протягом чотирьох років навчання, а також рекомендованої літератури.

Суспільна політика. Політика як соціальне явище.

1. Взаємозв'язок економічної та соціальної політики.

Економічна сфера як основа забезпечення життєдіяльності політичної системи. Конкретно-історичний зміст економічної політики. Економічні функції держави у ринковому господарстві. Структура економічної політики. Основні завдання української держави в галузі економіки.

Діалектика соціальних цінностей: рівності, свободи, справедливості. Зміст і сутність соціальної політики. Різні підходи до соціальної політики. Соціальна політика, соціальний інтерес і соціальна влада. Поняття «соціальна політика», «національна соціальна політика», «глобальна соціальна політика». Глобалізація соціальної політики та соціалізація глобальної політики. Вибір концепції соціальної політики для України. Соціальний склад населення України в умовах ринкових перетворень. Основні законодавчі акти України, що відбивають її соціальну політику на сучасному етапі.

2. Етнонаціональні відносини й національна політика. Етнонаціональна політика в Україні.

Роль і місце націй та етнонаціональних відносин у політичному житті. Етнонаціональні відносини на межі ХХІ ст. (другий ренесанс ХХ століття). Право націй на самовизначення – кореневий принцип етнополітики.

Етнополітика. Політика асиміляції та мільтикультуралізму. Сутність і зміст національної політики Української держави та її основні напрямки. Етнонаціональні виміри і механізм удосконалення українського суспільства.

3. Політична антропологія

Предмет та понятійний апарат політичної антропології. Принципові відмінності політичних відносин в індустріальних та неіндустріальних цивілізаціях, модернових та традиційних суспільствах. «Африканські та Східні потестарні системи». «Політична антропологія» Ж. Балансьє. Американський неоеволюціонізм. «Енергетична теорія влади» Р.Адамса. Суспільна нерівність та політична влада: інтерпретація соціобіологічного підґрунтя. Соціальна стратифікація та лідерство у первісних суспільствах. Антропологія держави та права. Контроль над простором. Антропологічний підхід до дослідження політичних процесів у державах СНД. Олігархія та неопатрімоніалізм. Неопатрімоніальна приватизація держави. Політичний клан.

Світова політика: теорія, методи, практика

1. Теорія міжнародних відносин.

Теорія міжнародних відносин як синтетична дисципліна у системі суспільних наук. Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Класичні парадигми теорії міжнародних відносин: політичний реалізм та ідеалістичний напрям. «Біхевіористична революція» та принципи модернізму. Сучасні школи та напрямки в теорії міжнародних відносин: неореалізм та ліберальні концепти. Принципи комунітаризму: ціннісно-орієнтований проект світового суспільства Амітаї Етціоні. Дослідження інтерсуб'єктивних структур міжнародних відносин. Основні характеристики сучасних міжнародних конфліктів. Аналіз зовнішньої політики як самостійний напрямок міжнародних досліджень. Дипломатія і дипломатичний протокол у регулюванні міжнародних відносин. Нормативно-інституційні засади формування та реалізації зовнішньої політики України.

2. Геополітика та політична глобалістика.

Міжнародна і зовнішня політика. Цілі і функції зовнішньої політики. Засоби зовнішньої політики. Структура міжнародних політичних відносин. Поняття світового політичного процесу. Поняття та понятійний апарат геополітики. Геополітичні концепції. Геоелектроніка, геокультура та геостратегії. Символічна географія та уявлення регіонів. Орієнталізм та постколоніальний дискурс. Геополітичний аналіз сучасних міжнародних відносин. Україна у сучасному геополітичному просторі.

Природа і сутність глобалізації. Загальна характеристика політичної глобалістики. Політичні шляхи розв'язання глобальних проблем сучасності. Тривалі цикли світової політики. Дж. Аррігі: три гегемонії історичного капіталізму. Ч. Тіллі: примус, капітал та війна в Європі. Теорія геополітичної динаміки Р. Коллінза. Дж. Модельські: системна модель тривалого циклу. Метаморфози влади в умовах глобалізації (Е.Тоффлер). І. Валлерстайн: світ-системний аналіз. Сценарії та прогнози розвитку сучасної світ-системи у період 2000-2025/50 роки.

Методологія політичної аналітики. Політична аналітика як цілісна система теоретико-прикладного наукового знання. Метод та методики в політичному аналізі. Політична аналітика як теоретико-прикладна система наукових методів. Системна сутність методів та методик політичної аналітики. Проблема методичної унікальності прикладного та теоретичного аналізу (концепції В.Дана, А.Дегтярьова, К.Симонова). Проблеми формування теоретико-методологічних засад політичної аналітики в Україні. Проблеми та перспективи імплементації політичної аналітики в державному управлінні та місцевому самоврядуванні України. Політичний аналіз як основа прийняття політичних рішень.

Прикладна політологія. Предмет прикладної політології. Розмежування прикладних та фундаментальних досліджень Співвідношення прикладної політології та політичного аналізу. Виникнення та становлення прикладного аналізу політики. Особливості національних шкіл політичного аналізу. Структура прикладного аналізу політики. Політичні рішення як об'єкт аналізу: ознаки, види. Основні підходи до прийняття політичних рішень. Основні етапи процесу прийняття політичних рішень. Основні моделі прийняття політичних рішень: порівняльний аналіз. Сутність та характерні риси політичних технологій. Види політичних технологій, особливості їх формування. Технології агітаційно-пропагандистського та маркетингового типу. Комп'ютерні технології та Інтернет на інформаційному політичному ринку. Політичне прогнозування, планування, проектування: спільне й окреме. Характеристика основних етапів політичного прогнозу. Об'єктивні (формалізовані) методи політичного прогнозування. Інтуїтивні (експертні) методи політичного прогнозування. Політичне консультування, його форми і типи, стадії і способи. Можливості та техніка проведення контент-аналізу у політичних дослідженнях. Специфіка змістовного та структурного контент-аналізу. Івент-аналіз в прикладній політології. Політичні вибори як сфера дослідження прикладного політолога. Основні етапи підготовки до політичних виборів. Учасники виборчої кампанії та виборча інфраструктура. Система виборів до Верховної Ради України: етапи еволюції, позитиви та недоліки. Особливості організації місцевих виборчих кампаній.

Політичний менеджмент та політичний маркетинг. Поняття політичного маркетингу та його типологія. Основні ознаки і види політичного маркетингу. Головні функції та цілі політичного маркетингу. Сутність поняття „політичного ринку”. Характеристика основних складових елементів цивілізованого політичного ринку. Поняття менеджменту та його основні функції. Поняття політичного менеджменту. Головні управлінські функції політичного менеджменту. Основні елементи соціотехніки політичного менеджменту. Поняття та структура правлячої команди. Формування та організація роботи правлячої команди. Виборча кампанія: поняття, особливості та основні чинники успіху. Загальні принципи організації виборчої кампанії. Виборчі технології: поняття, принципи

організації, умови функціонування. Виборча інженерія: визначення, основні методи. Поняття та основні види маніпуляцій. Основні технології політичного маніпулювання.

ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ

- Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Вузький коридор. Держави, суспільства і доля свободи. К.: Наш формат, 2020.
- Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства і бідності. К.: Наш формат, 2016.
- Арендт Х. Джерела тоталітаризму / Пер. з англ. В. Верлока, Д. Горчаков. 2-е вид. К.: Дух і літера, 2005.
- Арон Р. Мир і війна між націями. К.: Юніверс, 2000.
- Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів-Ів.Франківськ: Лілея-НВ, 2000.
- Бурдьє П., Вакан Л. Рефлексивна соціологія. Частина II: Чиказький воркшоп / Пер. з англ. Анастасії Рябчук. К.: Медуза, 2015.
- Бурдьє П. Практичний глузд. К.: Український Центр духовної культури, 2003.
- Вебер М. Господарство і суспільство / пер. з нім. М. Кушнір. К.: Всесвіт, 2013.
- Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / пер. з англ. О. Погорілий. К.: Наш Формат, 2018.
- Гаск Ф. Шлях до рабства. К.: Наш Формат, 2022.
- Гантінгтон С. Політичний порядок у мінливих суспільствах. К.: Наш формат, 2020.
- Глобальне відродження демократії / За ред. Ларрі Даймонда і Марка Ф. Платнера. Львів: Ахілл, 2004.
- Декларація про державний суверенітет України. К., 1991.
- Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення. К.: К.І.С., 2000.
- Конституція України: Прийн. на У сесії ВР України 28.06.96 р. К., 1996.
- Мере Ж. Принцип суверенітету. Історія та основи новітньої влади. Львів: Кальварія, 2003.
- Норт Д., Волліс Дж., Вайнгест Б. Насильство та суспільні порядки. Основні чинники, які вплинули на хід історії. К.: Наш Формат, 2017.
- Парсонс В. Публічна політика. Вступ до теорії й практики аналізу політики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2006.
- Ревель Ж.-Ф. Друга молодість демократії: Майбутнє демократичного імпульсу. К.: Сфера, 2001.
- Розанвалон П. Демократична легітимність. Безсторонність, рефлексивність, наближеність. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
- Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів. К.: АртЕк, 2001.
- Таманага Б. Верховенство права: історія, політика, теорія. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007.
- Фукуяма Ф. Витоки політичного порядку: від прадавніх часів до Французької революції. К.: Наш формат, 2018.
- Фукуяма Ф. Політичний порядок і політичний занепад. Від промислової революції до глобалізації демократії. К.: Наш формат, 2019.
- Шумпетер Й. Капіталізм, соціалізм, демократія. К.: Основи, 1995.
- Lukes S. Power: a Radical View / 2nd edition. London: Palgrave, 2005.
- Mouffe Ch. The Democratic Paradox. London and New York: Verso, 2000.
- Rancière J. "Ten Theses on Politics," Theory & Event, 2001, Vol. 5(3).
- Rancière J. Dissensus on Politics and Aesthetics. London: Continuum, 2010.
- Schmitt C. The Concept of the Political: Expanded Edition. Chicago: The University of Chicago Press, 2007.
- Tilly Ch. "War Making and State Making as Organized Crime," in Bringing the State Back In / Ed. by P. Evans, D. Rueschemeyer, Th. Skocpol. Cambridge: Cambridge University Press, 1985: 169-191.

Ziblatt D. "How Did Europe Democratize?" World Politics, 2006, Vol. 58 (2): 311-338.

Додаткова література

Американський президенціалізм: інститут глави держави в США у персоналіях від зародження до сьогодення: біограф. енциклопедія / О. В. Бабкіна та ін.; за наук. ред. Н.М. Хоми. Львів: Новий Світ-2000, 2018.

Вінникова Н.А. Парадокси політичних рішень в епоху постдемократії: монографія. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2019.

Горбатенко В.П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К.: Генеза, 2006.

Основи демократії: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / За заг. ред. А. Колодій. К., 2002.

Політологічний енциклопедичний словник: Навч. посібник для студентів вищих навч. закл. / Відп. Ред. Ю.С.Шемшученко, В.Д.Бабкін. К., 1997.

Панченко Т.В. Принципи субсидіарності у сучасному демократичному розвитку. Монографія. Харків: Майдан, 2011.

Політологія: Навч. посібник для вузів / Упоряд. та ред. М. Сазонов. Харків: Фоліо, 1998.

Порівняльна політика. Основні політичні системи сучасного світу / Заг. ред. В. Бакірова, М. Сазонова. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2008.

Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: монографія. Л.: ВЦ ЛНУ імені І.Франка, 2007.

Стойко О.М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах. К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016.

Шаповаленко М. В. Політичний компрадор як феномен у процесі глобалізації // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна «Питання політології», Харків, 2020. Вип. 38. С. 8-13.

Шведа Ю. Партії і вибори: енциклопедичний словник. Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2010.

Україна: утвердження незалежної держави. 1991-2001. К.: Альтернативи, 2001.

Held D. Models of Democracy. 3rd Edition. Stanford: Stanford University Press, 2006.

Офіційні сайти державних органів влади в Україні

<http://www.president.gov.ua> - Офіційне Інтернет-представництво Президента України

<http://rada.gov.ua> - Офіційне Інтернет-представництво Верховної Ради України

<http://www.kmu.gov.ua> - Урядовий портал

<http://www.mfa.gov.ua> - Офіційне Інтернет-представництво Міністерства закордонних справ України

Офіційні сайти міжнародних організацій і об'єднань

[http:// www.un.org](http://www.un.org) - Офіційне Інтернет-представництво ООН

[http:// www.nato.int](http://www.nato.int) - Офіційне Інтернет-представництво НАТО

<http://hub.coe.int> - Офіційне Інтернет-представництво Ради Європи

<http://www.osce.org> - Офіційне Інтернет-представництво Організації з безпеки і співробітництва в Європі

<http://www.imf> - Офіційне Інтернет-представництво Міжнародного валютного фонду

<https://www.wto.org/> - Офіційне Інтернет-представництво Світової Організації Торгівлі

<http://data.worldbank.org/> - Офіційне Інтернет-представництво Світового Банку

<http://www.oecd.org> - Офіційне Інтернет-представництво Організації з економічного співробітництва та розвитку

<http://www.clubofrome.org> - Офіційне Інтернет-представництво Римського клубу

Сайти науково-дослідних установ і аналітичних центрів

<http://www.niss.gov.ua> - Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України

<http://www.uiip.org.ua> - Український інститут міжнародної політики

<http://iwp.org.ua/ukr/> - Інститут світової політики

<http://www.ier.com.ua> - Інститут економічних досліджень та політичних консультацій

<http://csis.org> - Centre for Strategic and International Studies

<http://www.chathamhouse.org.uk> - Royal Institute of International Affairs (Chatham House)

Сайти наукових видань з політології

- <http://www.grani.org.ua> – Науково-теоретичний і громадсько-політичний Альманах «Грані»
<http://www.gileya.org> – Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»
<http://politicus.od.ua> – Науковий журнал «Politicus»
<http://www.foreignaffairs.com> - «Foreign Affairs»
<http://jia.sipa.columbia.edu> - Journal of International Affairs
<http://www.princeton.edu/jpia> -Journal of Public and International Affairs
<http://jwsr.ucr.edu/index.php> -Journal of World Systems Research
<http://www.pewresearch.org> - PewResearchCenter
<http://www.worldvaluessurvey.or> - World Values Survey
<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm> - Eurobarometer

Питання до атестаційного іспиту з «Порівняльної політики»

1. Предмет прикладної політології. Розмежування прикладних та фундаментальних досліджень
2. Співвідношення прикладної політології та політичного аналізу.
3. Виникнення та становлення прикладного аналізу політики. Особливості національних шкіл політичного аналізу.
5. Структура прикладного аналізу політики.
6. Політичні рішення як об'єкт аналізу: види, етапи, моделі.
7. Публічна політика: поняття, основний зміст політики “policy” та політики “politics”.
8. Взаємодія політики та економіки: загальний контекст та особливості за умов демократичного й авторитарного правління.
9. Проблема ефективності політики: загальний підхід за Ф. Фукуямою та конкретні критерії хорошої політики.
10. Політика, її зміст та специфіка у демократичних, авторитарних та неопатримоніальних режимах.
11. Публічна економічна політика у контексті українського державотворення (приватизація: засоби та наслідки).
12. Публічна соціальна політика: основний зміст та суперечливий характер у сучасному українському державотворенні.
13. Права і свободи людини в українському державотворенні.
14. Політико-антропологічний підхід до аналізу політичних процесів: теоретичні моделі та стратегії аналізу.
15. Принципові відмінності політичних відносин в індустріальних та неіндустріальних цивілізаціях, модернових та традиційних суспільствах.
16. Політико-антропологічний підхід до аналізу пострадянської публічної політики (патронаж, клієнтела, клан).
17. Біополітика: об'єктивні передумови, визначення та ліберальний і комунітаристський концепти.
18. Теорія міжнародних відносин: загальні принципи і методологічні підходи.
19. Класичні теорії міжнародних відносин.
20. Загальна характеристика та ключові ідеї неореалізму
21. Неоліберальний напрям в міжнародних відносинах.
22. Ключові питання «великих дебатів» неореалізму та неолібералізму в рамках теорії міжнародних відносин
23. Трактатування міжнародних відносин в контексті марксизму та неомарксизму.
24. Предмет порівняльної політології.
25. Порівняльна політологія в системі політичних дисциплін.
26. Категоріально-понятійний апарат сучасної політології

27. Комунітаристські інтерпретації міжнародних відносин
28. Домінанти дослідження міжнародних відносин у спектрі конструктивізму.
29. Загальні принципи модерністських теорій у міжнародних дослідженнях.
30. Природа та сутність глобалізації (У.Бек „Що таке глобалізація?“).
31. Трансформація влади за умов глобалізації (Е.Тоффлер “Метаморфози влади”).
32. Політика у глобалізаційному контексті (розосередження, гегемоніальна політика, субполітика, зміна конгруентності демократичного правління).
33. Наслідки глобалізації у політичній сфері (проблеми суверенітету національної держави та демократії).
34. Права і свободи людини: зміст концепції природного права та проблема прав і свобод у контексті глобалізації (космополітичне право).
35. Світ-системний аналіз І. Валлерстайна: основні ідеї та категорії.
36. Динаміка та цикли світової гегемонії І. Валлерстайна.
37. Дж. Аррігі: три гегемонії історичного капіталізму.
38. Дж. Модельські: системна модель тривалого циклу в світовій політиці.
39. Сценарії та прогнози розвитку сучасної світової системи.
40. Геоісторія та геокультура: концептуальне наповнення та співвідношення понять.
41. Функції міжнародних організацій у регулюванні міжнародних відносин.
42. Поняття та категоріальний апарат геополітики.
43. Класичні та сучасні концепції геополітики.
44. Геополітична динаміка Р.Коллінза.
45. Геополітичний аналіз сучасних міжнародних відносин.
46. Характеристика сучасних міжнародних конфліктів.
47. Зовнішня політика України: нормативно-інституційні засади та проблеми реалізації.
48. Україна у сучасному геополітичному просторі: основні дебати.
49. Роль і місце націй та етнонаціональних відносин у політичному житті.
50. Етнонаціональна політика в Україні: сутність та напрямки.
51. Процес будівництва держав та націй в Європі (С. Роккан, Ч. Тіллі).
52. Схід та Захід: регіони символічної географії. Феноменологія орієнтального дискурсу та орієнталістських структур.
53. Сутність, характерні риси та види політичних технологій.
54. Політичне прогнозування, планування, проектування: спільне й окреме.
55. Характеристика основних етапів політичного прогнозу. Методи політ. прогнозування.
56. Особливості застосування порівняльного методу в сучасній політичній науці.
57. Базові методологічні проблеми порівняльної політології.
58. Історія становлення порівняльної політології як окремої галузі політичної науки.
59. Сучасні школи порівняльної політології.
60. Політичне консультування, його форми і типи, стадії і способи.
61. Можливості та техніка проведення контент-аналізу у політичних дослідженнях.
62. Івент-аналіз в прикладній політології.
63. Політичний моніторинг, його етапи, методики проведення. Специфіка моніторингу ЗМІ.
64. Психологічні методи у дослідженнях політичних процесів та ситуацій (біографічний метод, політичне портретування, когнітивне картування).
65. Політичний маркетинг: сутність, ознаки та типологія.
66. Характеристика основних складових елементів цивілізованого політичного ринку.
67. Поняття політичного менеджменту та його основні функції.
68. Основні елементи соціотехніки політичного менеджменту.
69. Правляча команда: поняття, структура, формування та організація.
70. Виборча кампанія: поняття, принципи організації та основні чинники успіху.
71. Технології політичних маніпуляцій.
72. Виборчі технології: поняття, принципи організації, умови функціонування.
73. Виборча інженерія: визначення, основні методи.

74. Особливості організації місцевих виборчих кампаній.
75. Політична іміджелогія та паблік рілейшнз.
76. Політичний імідж: поняття, типи та функції.
77. Технології формування і стратегії впровадження політичного іміджу.
78. Основні фактори та етапи формування іміджу політичного лідера.
79. Особливості та способи формування іміджу політичної партії.
80. Брендинг в політичній іміджелогії.
81. Громадська думка: сутність, основні підходи та методи формування.
82. Основні форми і методи формування іміджу держави. Проблеми створення позитивного іміджу України
83. Політична реклама: особливості, функції та жанри.
84. Створення політичних міфів та їх роль у політичній конкуренції(на прикладі парламентських виборів та президентських кампаній в Україні).
85. Аналіз політичних систем у порівняльній політології.
86. Порівняльний аналіз особливостей становлення та інверсій політичних систем у пострадянських країнах.
87. Незахідний політичний процес. Неопатримоніальні політичні режими.

Зразок білету атестаційного екзамену

1. Предмет порівняльної політології.
2. Характеристика сучасних міжнародних конфліктів.
3. Політичний маркетинг: сутність, ознаки та типологія.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Основними критеріями оцінювання є:

- знання та використання політологічних першоджерел, різних теоретичних та наукових підходів, парадигм політичної науки для аналізу актуальних проблем політики та влади;
- знання фактографічного матеріалу політичної історії та сучасного політичного процесу, політичної антропології, політичної культури, політичної філософії, порівняльної політології, геополітики, політичного аналізу та політичного прогнозування;
- повнота відповіді, використання вітчизняної й іноземної фахової літератури для висвітлення екзаменаційних питань;
- творчий характер аналізу й узагальнення різних теоретико-методологічних підходів, фактичних даних на основі сучасних методів і наукових досягнень;
- навички лаконічного, чіткого, логічного, послідовного та грамотного викладу матеріалу, формулювання власних висновків;
- уміння вести полеміку з теоретичних і практичних питань сучасної політології, міжнародної та вітчизняної політичної практики; уміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами.

Екзаменаційний білет складається з трьох питань, які охоплюють теоретичний матеріал з політологічного загалу. Кожне питання оцінюється за наступною системою балів:

100-80 балів	студент продемонстрував глибоке знання змісту екзаменаційного питання, вільне оперування політологічним категоріальним апаратом, провів змістовний політологічний аналіз означеної проблеми; глибоко і всебічно висвітлені знання з історії політичної думки, основних положень політологічних першоджерел та рекомендованої літератури; відповідь повністю репрезентує певну політологічну проблему, опираючись на вітчизняну та іноземну фахову літературу;
-------------------------	---

	<p>здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне та обґрунтоване бачення її сутності як творче переосмислення набутих знань;</p> <p>відповідь побудована лаконічно, чітко, логічно та послідовно з формулюванням власних висновків;</p> <p>відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми, критичний їх аналіз;</p> <p>відповідь написана грамотно та демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок</p>
79-60 балів	<p>студент продемонстрував знання змісту екзаменаційного питання, оперування основними політологічними категоріями, аргументовано виклав означену проблему;</p> <p>в цілому висвітлено знання з історії політичної думки, основних положень політологічних першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>відповідь репрезентує певну політологічну проблему, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу не є достатніми;</p> <p>здійснено аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики, представлено самостійне бачення її сутності;</p> <p>відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки не завжди обґрунтовані;</p> <p>відповідь містить співставлення різних підходів до вирішення певної проблеми;</p> <p>відповідь написана грамотно з використанням політологічної фахової лексики.</p>
59-40 балів	<p>студент продемонстрував певне знання змісту екзаменаційного питання, виклавши основні положення означеної проблеми;</p> <p>висвітлені знання з історії політичної думки, основних положень політологічних першоджерел та рекомендованої літератури є фрагментарними та не завжди точними;</p> <p>відповідь побудована навколо певної політологічної проблеми, але посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу майже відсутні;</p> <p>здійснено поверхневий аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є недостатньо послідовною, допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь, в цілому, написана грамотно.</p>
39-20 балів	<p>студент продемонстрував роздуми з екзаменаційного питання, відсутність знань основних політологічних категорій;</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії політичної думки, основних положень політологічних першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p> <p>відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики;</p> <p>відповідь є фрагментарною, допущені значні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу, власні висновки відсутні;</p> <p>відповідь написана з помилками.</p>
19-1 балів	<p>студент продемонстрував відсутність знань з екзаменаційного питання, основних політологічних категорій;</p> <p>відповідь містить певні уявлення з історії політичної думки, основних положень політологічних першоджерел та рекомендованої літератури;</p> <p>посилання на вітчизняну та іноземну фахову літературу відсутні;</p>

	відсутній аналіз різних точок зору щодо означеної проблематики; відповідь є фрагментарною, відсутні логіка викладу матеріалу та власні висновки; відповідь написана з багатьма помилками.
0 балів	відповідь відсутня

При визначенні оцінки з атестаційного екзамену підсумовується загальна кількість балів, отриманих студентом за відповіді на три питання екзаменаційного білету та ділиться на кількість питань. Таким чином визначається середній бал за відповідь за 100-бальною шкалою